

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Teologické nauky

Jiljí Kubrický

Spiritualita odevzdávání se Bohu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Th. Dr. Luisa Karczubová, Th. D.

OLMOUC 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci 13. 11. 2014.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 Odevzdávání života Bohu v dílech klasiků duchovního života	7
1.1 Duchovní život, způsob přiblížení se Bohu	8
1.2 Nutnost důvěry a odevzdanosti každého okamžiku Bohu	9
1.3 Čisté srdce	12
1.4 Proces očišťování srdce	14
1.5 Modlitba	19
2 Biblické souřadnice k tématu	24
2.1 Člověk, obraz dokonalosti	24
2.2 První hřích.....	26
2.3 Útěk z otroctví.....	27
2.4 Ježíšova odevzdanost	28
2.5 Dokonalost Boží a dokonalost lidská.....	30
2.6 Mariina odevzdanost	32
3 Odpověď na Boží volání	34
3.1 Dispozice k odevzdanosti Bohu	34
3.2 Dispozice, které je nutné si vypěstovat.....	36
3.3 Neprotivení zlu.....	36
3.4 Hrdinství vztahu.....	38
3.5 Naslouchání tomu, co chce Pán	39
3.6 Přijetí Boží lásky.....	41
ZÁVĚR.....	42
Seznam použité literatury	43
Primární literatura.....	43
Sekundární literatura.....	43
Seznam použitých zkratk	45

SHRNUTÍ

Bakalářská práce se zabývá překonáváním svého já, jako nedílným aspektem na cestě duchovního života k Bohu. Popisuje jak postupovat na cestě k odevzdání své osobnosti Božímu působení. Využívá k tomu především nauky vybraných učitelů duchovního života a textů Písma Svatého.

Klíčová slova: duchovní život, odevzdanost Bohu, Boží vůle, modlitba, zduchovnění, milovnost.

ABSTRACT

Bachelor thesis deals with overcoming his self as an integral aspect of the path of spiritual life to God. Describes how to proceed on the road to surrender their personal action of God. It uses the teachings primarily selected teacher of the spiritual life and the texts of Scripture.

Keywords: spiritual life, surrender to God, God's will, prayer, spiritualization.

Děkuji Bohu, že má se mnou stále trpělivost. Děkuji Panně Marii, protože zvláště v poslední době jsem pocíťoval sílu jejich přímluv. Děkuji své ženě, bez níž bych se nikdy nedostal až sem. Děkuji svým dětem, za to, že mě mají rády. Děkuji svým rodičům, že mi předali víru a v neposlední řadě děkuji paní profesorce Luise Karczubové. Ne jen za to, že mi pomohla s touto prací, ale za to, že pracuje v nakladatelství Refugium, kde vydávají takové nádherné knihy, že o nich touží člověk přemýšlet a nakonec i psát.

ÚVOD

Když jsem se začal připravovat k přijímacím zkouškám na studium teologie, zaujal mě úvod knihy německého filosofa Martina Heideggera, *Bytí a čas*. Byl jsem naprosto šokován jeho pohledem na člověka. Podle Heideggera je lidské bytí ve světě pouze existencí, pobytem v čase. Člověk je do své existence náhodně a bez vlastního přičinění „vržen“. Přesto však má možnost, svobodně svůj život, svou existenci, neboli „pobyt“, utvářet. Ač to zdaleka není křesťanský pohled na člověka, našel jsem v něm potvrzení správnosti svého životního přesvědčení, své víry v Krista.

Každý člověk je svobodný a má možnost buď se nechat pozřít davem, dobou, prostředím do jakého se narodil, nebo naopak převezme zodpovědnost za svou otevřenou budoucnost a přijme svůj život jako výzvu k autentické existenci. V tomto, myslím si, se učení církve shoduje s Martinem Heideggerem, a přináší návod, jak žít život autenticky a zodpovědně.

„**Já jsem cesta, pravda i život**“, říká Kristus. Kdo založí svůj život na Kristu, založí jej na pravdě. Prožije jej svobodně a autenticky. Pochopí, že on a celý jeho život není jen náhodný pobyt v čase, a že smrtí život nekončí. Pozná, že je milován, a že i s ním má Bůh svůj plán. Že i pokud bude žít jakoby pozřen v anonymitě, pro Boha není, nebyl a nikdy nebude anonymní.

Když jsem zvažoval, na jaké téma budu zpracovávat bakalářskou práci, rozhodl jsem se pro práci z oblasti spirituální teologie především z toho důvodu, abych si pomohl sám sobě ujasnit správnost své životní cesty. Abych se utvrdil v tom, k čemu jsem byl svými katolickými rodiči veden, a abych hlavně byl schopen nejprve já sám před sebou obhájit svou víru a tak ji potom mohl předávat své manželce, dětem a všem lidem s kterými se setkám.

Téma: **Spiritualita odevzdávání se Bohu**, mi navrhla moje milá paní vedoucí práce po té, co jsem jí nadnesl své důvody, proč chci psát o něčem z oblasti spirituální teologie. Velmi se mi zalíbilo, protože vystihuje to, po čem toužím a kvůli čemu jsem se pustil do studia na CMTF. Odevzdat se cele Bohu. Jsem přesvědčen, že jen pokud se člověk odevzdá Bohu, přinese užitek ne jen sobě, ale především druhým lidem. Je to nakonec vidět i na příkladech svatých. Počínaje apoštoly a konče třeba matkou Terezou, nebo Janem Pavlem II.

Překonat sám sebe, a svěřit se cele Bohu není jednoduchá záležitost. Stojí to člověka mnoho, velmi mnoho úsilí. Podobně jsem to měl i s touto prací. Přesto, nebo spíše právě proto mi byla velkým přínosem.

1 Odevzdávání života Bohu v dílech klasiků duchovního života

V této kapitole se pokusím vysvětlit, za pomoci učitelů duchovního života, že náš život bude tím dokonalejší, čím více se budeme ochotni a schopni oddat Božimu působení. Nejprve stručně vysvětlím pojem spiritualita a následně obšírněji pojednám o duchovním životě jako takovém.

Pojem spiritualita je dnes často chápán jako synonymum pro slova jako jsou: zbožnost, duchovní život, askeze, mystika, spojení s Bohem apod. Slovo spiritualita vzniklo z latinského slovesa „*spirare*“ – dýchat, a adjektiva „*spirit(u)alis*“ – duchovní, duševní. Ve středověku se setkáváme s tímto pojmem pouze jako s adjektivem, a až v 16. stol. španělský františkán Jan od Andělů hovoří o těch, kterým se nedostává spirituality.¹ Z teologického hlediska je jediné správné chápání pojmu „spiritualita“ takové, které se primárně vztahuje k třetí božské osobě, k Duchu svatému.² Proto i v této práci budeme pojem spiritualita používat pouze v tomto smyslu. Jinými výklady tohoto slova, nebo konkrétními spiritualitami, se nebudeme zabývat. Spiritualita je tedy působení Ducha svatého v nás. Aby Duch Svatý mohl v člověku působit, je třeba se Mu otevřít. Dát prostor Jeho působení. Nechat se Jím vést. Žít život tak jak chce On. Pro život podle Božího Ducha se ustálil výraz „duchovní život“. Abychom se mohli ponořit do tématu „odevzdávání se Bohu“, pojednáme v dalším oddílu o tom, co je myšleno obratem žít duchovní život.

¹ Spiritualita. In: *Slovník spirituality*, s. 892.

² *Tamtéž*, s. 892.

1.1 Duchovní život, způsob přiblížení se Bohu

Člověk byl stvořen k obrazu Božímu.³ Kdyby nám někdo položil otázku: „Co je to obraz?“ Asi bychom odpověděli: „Obraz je znázornění, zachycení jednotlivé skutečnosti.“

Obraz je nejzdařilejší tehdy, když se co možná nejvíce zobrazované skutečnosti podobá. Přesto, že obraz nebude nikdy tou skutečností, kterou znázorňuje, může ji velmi věrně připomínat. Úkolem každého člověka, a především každého křesťana je, snažit se co možná nejvíce svým životem vytvářet věrný obraz Boha.⁴

Jak se ale připodobnit Tomu, který je věčný, nekonečný a nedostizitelný? Pokud věříme a vyznáváme, že Bůh je: „Ten, který je“, Bůh bez počátku a bez konce, uznáváme jeho absolutní bytí. Bůh, který je nekonečný, tedy nemůže být hmotný, aspoň ne v tom smyslu, jak chápeme hmotu tohoto světa, která je konečná. Katechismus katolické církve učí, že Bůh je duchovní a transcendentní.⁵ Člověk však pociťuje, že je rozdělen, je bytostí protikladnou **a polarizovanou**.⁶ Jeho život je neustálý zápas mezi dobrem a zlem.⁷

Podle Platóna, je opravdový člověk dvojitý. Duchovní a hmotný. Přičemž tělo je něco, co se k duši následkem nějaké viny přichytilo, a co jí překáží na cestě k pravé svobodě.⁸

Církev ale Platónovo učení nepřijala. Koncilní otcové učí:

„Člověk je jednota duše a těla. Jakožto tělesná bytost v sobě zahrnuje prvky hmotného světa; v něm dosahují svého vrcholu a pozvedají hlas k svobodnému chválení Stvořitele. Člověk proto nesmí pohrdat tělesným životem, nýbrž naopak je povinen považovat své tělo za dobré a hodné úcty, poněvadž bylo stvořeno Bohem a posledního dne má být vzkříšeno. Je však raněn hříchem a pociťuje odboj těla. Důstojnost člověka tedy vyžaduje, aby oslavoval Boha ve svém těle a nedovolil mu přisluhovat nezřízeným náklonnostem jeho srdce.“ (GS 14)

³ Podrobně se touto tematikou zabývá Dokument MTK: *Společenství a služba – Lidská osoba stvořená k Božímu obrazu*.

⁴ Tato biblická pravda je jistě povědomá mezi vším lidem, protože o člověku, který je alkoholem zmožen do té míry, že není schopen chovat se jako člověk, se od nepaměti říká: „Ten je pod obraz Boží.“

⁵ Srov. *Katechismus katolické církve*, s. 29.

⁶ Srov. BERĎAJEV, N. A., *O otroctví a svobodě člověka*, s. 10.

⁷ Srov. GS 13.

⁸ Srov. STÖRIG, H. J., *Malé dějiny filosofie*, s. 115–129.

Protože Bůh stvořil člověka ke svému obrazu, nestvořil jej rozpolceného a smrtelného, ale jednotného a nesmrtelného. Prarodiče se však od Boha odvrátili a tím na sebe přivolali smrt. Smrt ale zasahuje pouze tělo, duše zůstává nesmrtelná! **Proto, aby se člověk Bohu podobal, je nutné uvádět smrtelné tělo, i nesmrtelnou duši v jednotu!** Tím se člověk navrátí k původní podobě, ke které jej Bůh předurčil. Duchovní život tedy neznamená zanedbávat nebo trýznit své smrtelné tělo, ale uvádět je v soulad s nesmrtelnou duší. Duchovní život je harmonie duše a těla, je to ideální život, kterého je možno dosáhnout.⁹ Kardinál Tomáš Špidlík definuje duchovní život takto:

„Duchovní život je v Duchu svatém, který zduchovňuje celou lidskou osobu.“¹⁰

Přijmout duchovní způsob života, je prvním a nezbytným krokem na cestě ve spiritualitě odevzdávání se Bohu. Podle svatého Ireneje se člověk skládá z těla, duše a z Ducha svatého, který je jakoby duší naší duše. Pokud v nás necháme působit Ducha svatého, učiníme první nutný krok ke spiritualitě odevzdávání se Bohu. Pro to, aby v nás Duch Svatý mohl působit, je potřeba připravit mu podmínky. Základní podmínkou je naprostá důvěra v Boha, jeho moc a lásku k nám.

1.2 Nutnost důvěry a odevzdanosti každého okamžiku Bohu

Podle francouzského jezuita Jeana-Pierra de Caussade je duchovní život obsažen v těchto slovech:

„Prostě a úplně se přenechat Božím ustanovením a ve stálém zapominání na sebe vždy myslet jen na to, jak ho milovat a poslouchat, jak vyloučit všechny obavy, veškeré dumání, rozpaky a strachy, které někdy ani nepocházejí ze starosti o spásu vlastní duše a vlastní zdokonalení. Protože se Bůh zavázal vést naši věc, předejme ji přece neodvolatelně jeho nekonečné moudrosti! Zabývejme se jen jím, a tím, co se ho týká.“¹¹

⁹ Srov. RUPNIK, M. I., *Uvedení do duchovního života*, s. 60.

¹⁰ Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 29.

¹¹ CAUSSADE, J. P., *Odevzdanost do Boží prozřetelnosti.*, s. 63.

Francouzský autor klade důraz na „oddání se Bohu“, především v právě prožívaném okamžiku. Celým jeho dílem, se jako červená nit táhne návod, rada pro plnohodnotný duchovní život: **Žijte milost přítomného okamžiku!** Jean-Pierre de Caussade důsledně vybízí k absolutní důvěře v Boha! K nutnosti každou událost s důvěrou přijmout. Uvědomovat si, že vše co se děje, buď Bůh dopouští, nebo to sám působí. Věřit v to, že za vším co se s námi děje, se skrývá Boží vůle, Boží plán s naším životem. Zde leží základ duchovního života. **Vždy a ve všem vidět vůli Všemohoucího.**¹² Bůh, který je nejvyšší dobrý, chce i pro nás jen to nejlepší. Proto je bezpodmínečně nutné vždy vše co se nám a s námi děje bez výjimky přijímat a za vše děkovat.

„Vždyť kdybychom nepřijímali to, co nám dává sám Bůh, kdo jiný by mohl splnit naše přání?“¹³

V láskyplném a důvěrném přijímání každého okamžiku svého života vyrůstá svatost, která je plodem duchovního života. Svatost, která není jen pro vyvolené, je podle Caussady rozdělena na dvě části.

Aktivní svatost – tou nazývá autor bázeň před Bohem a zachovávání jeho přikázání. Je to hříšná pýcha člověka, která mu namlouvá, že se nemusí bát Boha, když přece nekrade, nikoho nezabil, a ani proti jiným přikázáním se zásadně neprohřešuje. Ve ztrátě strachu z Boha, ale spočívá podstata hříchu.¹⁴ Naopak základním darem Boží milosti je duch bázně Boží, který člověka táhne ke všemu bohulibému a ochraňuje před útoky zla.¹⁵ Pokud obdržíme ducha bázně Boží, je pro nás radostí plnit a zachovávat Boží přikázání. K aktivní svatosti jsou voláni všichni lidé, ale ne všichni jsou ochotni ji praktikovat. Důležité pro to, aby nám byl darován duch bázně Boží, je pokora stvořeného před Stvořitelem. Přijetí vlastní stvořenosti. Uvědomění si, že všechno čím jsme, je dílem Božím. Naši stvořenost a obdivuhodnou Boží moc opěvuje žalmista.

¹² Podobně mluví i svatý Bonaventura, když říká: „Souhrn všech věcí, které nás potkávají v pozemském životě, nám slouží jako žebřík k výstupu do Boha. Srov. BONAVENTURA, *Putování mysli do Boha*, s. 62.

¹³ CAUSSADE. J. P., *Odevzdanost do Boží prozřetelnosti*, s. 18.

¹⁴ Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 248.

¹⁵ Srov. ZATVORNIK. T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 129.

*„Co je člověk, že na něho pamatuješ,
Syn člověka, že se ho ujímáš?
Jen maličko jsi ho omezil, že není roven Bohu,
korunuješ ho slávou a důstojností.“ (Žl 8, 5–6)*

Sám Pán Ježíš vybízí k přijetí pokory podle svého příkladu.

*„Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce:
a naleznete odpočinutí svým duším. Vždyť mé jho netlačí a břemeno netíží.“ (Mt 11, 29–30)*

Teprve tehdy, až si člověk uvědomí, jak nepatrný je před Bohem, a vzdá se své pýchy, může jej milující Bůh obdarovat. Přes zaslíbení, která Ježíš dává při přijetí pokorného postoje, se bohužel člověk, jehož přirozenost je poškozena prvotním hříchem, pokornému postoji ve vztahu k Bohu a potažmo i mezi sebou navzájem, úporně brání.

Pasivní svatost – se v životě člověka projevuje tím, že vše co se děje s láskou přijímá.¹⁶ Slovo „pasivní“, zde nabývá opačného významu. Pokud budeme svůj každodenní úděl s láskou přijímat, budeme muset být vůči němu aktivní. Brát na sebe den co den aktivně, s radostí, odevzdaností a láskou svůj kříž a následovat Krista, to je podle Caussada pasivní svatost, ke které je povoláván každý, ať věřící, či nevěřící. Bůh je přece přítomen v každém okamžiku každého lidského života, a pokud si toto uvědomíme, jsme připraveni k růstu ve svatosti.

Lidský život je složen z jednotlivých událostí a okamžiků, vložených do času, který nám daroval Bůh.

„Abychom dobře hledali Boha, musíme si ho nejprve představit jako původce milosti a přirozenosti, pak jako uchovatele všech bytostí a nakonec jako svrchovaného Pána, který všemu vládne a všechno pořádá svou prozřetelností. Proto se musíme dívat na všechny události, i ty naprosto bezvýznamné, jako na Bohem chtěné a jemu milé.“¹⁷

¹⁶ Srov. CAUSSADE. J. P., *Odevzdanost do Boží prozřetelnosti*, s. 12.

¹⁷ *Tamtéž*, s. 15.

Pokud tento čas, každý okamžik, každou událost svého života odevzdáme Bohu, nebude to již život náš, ale život darovaný, odevzdaný Bohu. Život pro Boha, život v Boží přítomnosti, život Boží. My jej budeme sice prožívat, ale nebude nám již patřit, protože jsme jej cele darovali Bohu. Náš život se tedy stane darem. Když někomu, koho máme rádi, koho si vážíme, či koho milujeme, chceme něco darovat, snažíme se dát takový dar, který by dotyčného co nejvíce potěšil. Ne jinak tomu bude s darem našeho života Bohu. Jaký život Bohu darovat? Samozřejmě takový, který Jej neurazí ale takový, který mu udělá radost. (Srov. Podobnoství o hostech na svatební hostině, Mt 22, 11–14.) Již výše jsme uvedli učení II. vatikánského koncilu, z kterého plyne, že by to měl být život v souladu duše a těla. V další kapitole se pokusíme ozřejmit, proč život v jednotě duše a těla nazýváme duchovní životem.

1.3 Čisté srdce

Ruský „starec“¹⁸ Teofan Zlatovrník rozlišuje pět oblastí neboli stupňů lidského života. Vyjmenovává je od nejnižšího po nejvyšší takto:

- Tělesný
- Duševně – tělesný
- Duševní
- Duchovně – duševní
- Duchovní¹⁹

Duchovní život je tedy podle Zlatovrníka nejvyšším stupněm života vůbec. Aby se člověk co nejvíce podobal Bohu, měl by jeho život být co nejvíce duchovní. Začít žít duchovní život, ale zdaleka neznamená přestat uspokojovat potřeby duše či těla. Vždyť duševnost a tělesnost sama o sobě není hříšná. Duševno je člověku přirozené, ale být duševním už pro člověka přirozené není. Stejně jako tělesnost není sama o sobě hříšná, ale žít život podle žádostí těla je hřích. Duševno a tělesno tedy patří k člověku, ale musí být podřízeno duchovnu.²⁰ Pokud

¹⁸ Tímto výrazem označují Rusové moudré duchovní učitele a světce.

¹⁹ Srov. ZLATOVRNÍK. T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 70.

²⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 72.

člověk bude žít duchovní život, bude i opravdově šťasten. Protože, podle všech církevních otců, *jenom křesťanský duchovní život dává pravé štěstí.*²¹

Vhodně to vyjádřil svatý Basil Veliký:

*„Tělo je naše, co kromě těla máme (počínaje oděvem) je to, co nás obklopuje. A co jsme my? My jsme duše (s duchem). Odkloňme se ode všeho co je vně nás, i od samotného těla, a useberme se, vstupme do sebe, kde je třeba vše posoudit a řešit: co jsi a jaká, matičko, duše naše?“*²²

Svatý Basil hovoří o lidské duši, která je sice ve své nižší části shodná s duší zvířat, ale ve své vyšší části je spojená s duchem, a právě jím duši zvířat nesrovnatelně převyšuje.²³ Hodnota lidské duše je dána jejím spojením s duchem, kterého ji vdechl Bůh. Tento duch je síla pocházející od Boha, která hledá a poznává Boha, a v něm jediném nalézá pokoj. Projevy ducha (Boží síly) jsou: bázeň Boží (projevuje se touhou líbit se Bohu); svědomí (ukazuje jak se Bohu líbit); touha po Bohu (duch stále hledá Boha, neuspokojuje jej nic stvořeného).

Svatý Augustin sám na sobě poznal, že člověk, protože má svůj původ od Boha, stále touží po návratu k Němu. Jeho nejznámější výrok to potvrzuje: „Neklidné je naše srdce Bože, dokud nespočine v Tobě.“ Aby naše srdce mohlo spočinout, v Bohu, musí být čisté.

*„Prvním prostředkem k dosažení dokonalosti je čistota srdce.“*²⁴

Co to vlastně je srdce? Z biologie víme, že je to takřka neúnavný sval, pracující na principu pumpy. Podle básníků je srdce místem citů a lásky. Ruští teologové a duchovní spisovatelé často hovoří o „citu srdce“, přičemž mají na mysli schopnost vnímat duchovno.²⁵

²¹ Srov. ŠPIDLÍK, T., *Církevní otcové s Tomášem Špidlíkem*, s. 26.

²² Srov. ZATVORNIK, T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 80.

²³ Srov. *Tamtéž*, s. 62.

²⁴ LALLEMANT, L., *Spiritualita srdce, Duchovní učení*, s. 61.

²⁵ Teofan Ztvornik nazývá srdce citovou stránkou člověka. Místem, kde se usazuje vše, co do duše vchází zvenčí a co vytváří její rozumová a aktivní stránka. Srov. ZATVORNIK, T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 58.

Svatý Augustin však výrazem srdce označuje především celého, nerozděleného člověka.²⁶ Není to tedy jen jeho mysl, vůle či rozum.

Svatý Tomáš Akvinský říká, že člověk poznává podle toho, jaké má srdce, jaký je celý.²⁷ Boha, který je čistý Duch, může poznávat jen duch, takového člověka, který má čisté srdce. Tím samozřejmě nemyslíme, že člověk nečistého srdce nemůže uznat existenci Boha. K poznání existence Boha může dojít každý,²⁸ ale k poznávání samotného Boha je nutné se k němu přiblížit.

Prarodiče v ráji se potkávali s Bohem, dokud měli čisté srdce, nepošpiněné hříchem. Když podlehl pokušení, stále sice Boha slyšeli, věděli o něm, ale měli strach se před ním ukázat. Jejich srdce už nebylo čisté, ale pošpiněné hříchem. Bůh na počátku stvořil člověka dobrého, s čistým srdcem, ale člověk si jej prvotním hříchem sám pošpinil a srdce navyklo zlu. Potvrzuje to i sám Kristus, když říká, že zlé myšlenky vychází ze srdce, tedy z člověka samotného.

„Nebot' ze srdce vycházejí špatné myšlenky, vraždy, cizoložství, smilství, loupeže, křivá svědectví, urážky.“ (Mt 15, 19)

Dnešní doba klade bohužel více důrazu na čistotu životního prostředí, osobní hygienu, čistotu v domě, nebo nezávadnost potravy, než na čistotu srdce, čistotu jednání a čistotu mravního života vůbec. O čisté srdce, čistého sebe sama, musí ale usilovat každý křesťan. Pokud neočistíme svá srdce, nebudeme mít žádnou šanci oddat se Bohu.

Jak tedy očistit své srdce?

1.4 Proces očišťování srdce

Než člověk může spolu s apoštolem Pavlem říci: *„Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus,“* čeká ho nelehký úkol, očistit své srdce, očistit sebe sama. Že se jedná o náročný proces, dosvědčují všichni učitelé duchovního života. Za všechny citujme otce Lallemana.

²⁶ Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 82.

²⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 83.

²⁸ Srov. ZATVORNIK, T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 62.

„Mezi všemi cvičeními duchovního života není žádné, jemuž by ďábel bránil s větším odporem, než úsilí o čistotu srdce.“²⁹

Ďábel se všemožně snaží co nejvíce člověka vzdálit od působení Boží milosti.³⁰ Aby měl co možná nejmenší šanci nás přemoci, je potřeba nedávat mu příležitost k útokům proti čistotě našeho srdce.

Svatý Alfons Maria de Liguori svou knížечku rad pro dobrý život začíná kapitolou: *Vyhýbání se příležitosti k hříchu*. Prvním předpokladem pro dobrý život je podle něj ne jen odmítnutí hříchu samotného, ale i odmítnutí vystavení se příležitosti k němu.³¹

Otec Jean-Pierre de Caussade přímo spojuje čistotu srdce se spiritualitou odevzdanosti Bohu.

„Kdo se chce těšit z plnosti všeho, má dělat jediné: očišťovat své srdce, nelpět na stvořeném a zcela se přenechat Bohu. V této čistotě a odevzdanosti se nachází vše.“³²

Teofan Zatornik považuje na začátku procesu očišťování srdce za nutné ovládnout své zlé náklonnosti (vášně) a svou mysl.

„Nejvíce mučí srdce vášně.“³³

Podívejme se, jaký předkládá návod k jejich ovládnutí.

Ovládnutí vášní

Bůh daroval při stvoření člověku srdce nejen čisté, ale taky a především svobodné. Je na každém z nás, zda budeme schopni tuto svobodu přijmout a unést, nebo zda se staneme otroky

²⁹ LALLEMANT, L., *Spiritualita srdce, Duchovní učení*, s. 62.

³⁰ Rozlišujeme: „Milost nestvořenou“, což je Bůh sám, který se v osobě Ducha Svatého sklání k člověku. A „Milost stvořenou“, ta je souhrnem darů, které z toho pro duši plynou. Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 39. Vzdalováním od „Milosti nestvořené“, nás zlý duch pochopitelně zbavuje schopnosti získávat dary Ducha Svatého.

³¹ Srov. LIGUORI, A. M., *Návod na dobrý život*, s. 19.

³² CAUSSADE, J. P., *Odevzdanost do Boží prozřetelnosti*, s. 58.

³³ ZATVORNIK, T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 59.

hříchu.³⁴ Pokud podlehneme jednotlivému pokušení a zhřešíme, není to nic hrozného. Bůh je nekonečně milosrdný a shovívavý (srov. Podobenství o marnotratném synu, Luk 15). Zlé je, pokud propadneme hříchu natolik, že se pro nás stane nutností či čímsi přijatelným, proti čemuž už nejsme ochotni vzdorovat. Stává se potom zvyklostí a přechází ve vášně.

„Vášně je náklonnost člověka ke zlu, která se stala zvykem. Nic nemučí srdce tolik jako vášně. Všechna trápení a bolesti srdce vycházejí z vášni.“³⁵

Nejzávažnější vášně podle Teofana Zadvornika jsou: „Pýcha, ješitnost, závist, lakomství, hněv, nenávisť, obžerství, vášně smyslných rozkoší, smutek, zoufalství, lenost.“³⁶

Protože, všichni máme alespoň něco z každé vášně, doporučuje Zadvornik rozeznat hlavní vášně, tu zdolat, a ostatní se pak rozutečou.³⁷

I pokud se nám podaří zbavit se všech vášní, je potřeba stále pokračovat v udržování čisté mysli. Svatý Atanáš o svatém Antonínovi píše: *I když Antonín d'ábla porazil, nepřestával být ve střehu, pozorný a bdělý.*³⁸ Že budeme v tomto světě stále napadáni zlým duchem, a že čím více proti němu budeme bojovat, tím budou jeho útoky horší, potvrzuje i Kristus.

„Když nečistý duch vyjde z člověka, bloudí po pustých místech a hledá odpočínutí, ale když je nenalezne, řekne: Vrátím se do svého domu, odkud jsem vyšel. Přijde a nalezne jej vyčištěný a uklizený. Tu jde a přivede sedm jiných duchů, horších, než je sám, vejdou a bydlí tam; a konce toho člověka jsou horší než začátky.“ (Luk 11, 24–26)

³⁴ Srov. GS 17.

³⁵ Srov. ZADVORNIK. T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 59.

³⁶ Otec Špidlík uvádí základní vášně jen čtyři: strach, smutek, žádostivost a rozkoš. Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 305.

³⁷ Srov. ZADVORNIK. T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 59.

³⁸ ATANÁŠ, *Život sv. Antonína poustevníka*, Druhé vydání, Refugium Velehrad-Roma s. r. o. Velehrad, 2010, s. 27.

Je potřeba s trpělivostí vytrvat ve všech těchto zkouškách. Bůh ví, kolik můžeme snést protivenství a nedopustí, aby tyto útoky trvaly věčně.³⁹ Pokud se nám podaří ovládat své vášně, musíme dostat pod kontrolu i svou mysl.

Ovládnutí mysli

Každý, kdo se upřímně snaží *chodit s Bohem*, (srov. Gen 5, 21–24) má jistě tu zkušenost, že ne vždy se mu daří plně vnímat Boží přítomnost. Není potřeba kvůli tomu propadat malomyslnosti. Byli jsme stvořeni podobně jako andělé, schopni vnímat Boha, a s tím se ďábel nemůže smířit.

*„Lidská mysl, je schopná neustále vnímat Boha, a právě proto ji zlý duch neustále rozptyluje. Nutné je uvědomit si, že bez námahy a úsilí rozumu se ničeho duchovního nedosáhne.“*⁴⁰

Bůh chce spasit celého člověka, proto je potřeba do procesu odevzdávání se, zapojit i rozum. Zatvorník k tomu říká:

*„Prostředkem proti bloudění myšlenek, je vnímavost rozumu: vnímavost k přítomnosti Pána před námi a nás před ním.“*⁴¹

Člověk, pokud chce vnímat Boží přítomnost, musí takřka vždy vynaložit velké úsilí, aby ovládl svou mysl, a myšlenky mu nebloudily. Naše mysl by si měla stále uvědomovat Boží přítomnost. Vždyť Kristus před svým nanebevstoupením řekl svým učedníkům:

„A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“ (Mt 28, 10)

Bůh je nám tedy nablízku pořád stejně. Pokud se budeme snažit, cvičit mysl k tomu, aby stále vnímala Boží přítomnost, prožijeme v ní celý svůj život. Musíme se v tom stále zdokonalovat. Francouzský autor knih o duchovním životě, Jacques Philippe, ve své knize

³⁹ Srov. LEWIS. C. S., *Rady zkušeného ďábla*, s. 93.

⁴⁰ Srov. ZATVORNIK. T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 134.

⁴¹ *Tamtéž*, s. 134.

„Volání k životu“, cituje slova Vavřince od Vzkříšení, bratra konvrše pařížského kláštera karmelitánů ze 17. století:

„Nejsvatějším, nejobecnějším a v duchovním životě nejnütnejším cvičením je žít v Boží přítomnosti, tedy těšit se z jeho božské společnosti a navýkat si na ni, zamilovaně s ním v každém čase bez pravidla a bez míry rozprávět, zejména ve chvílích pokušení, bolu, suchoty, znechucení, ba i v nevěrnosti a hříchu. Ustavičně třeba usilovat, aby každé naše konání bez rozdílu bylo malým setkáním s Bohem, a to bez zkoumání, ale jak to vychází z čistoty a prostoty srdce.“⁴²

Krásná slova, ale jak je uvádět do praxe? Naši mysl budeme mít plně pod kontrolou, pokud uvedeme do souladu svou vůli a svůj rozum. Pokud vůli přinutíme rozum, aby všemi smysly vnímal určitou skutečnost, budeme soustředění a dokážeme zpracovat velké množství informací.⁴³ Při kontaktu s druhým člověkem je tomu podobně. Nejlépe jsme mu schopni porozumět, pokud jej vnímáme celou myslí, neboli rozumem, ale zároveň i srdcem. To znamená, že se snažíme vcítit do jeho situace, do jeho stavu myslí.

Protože my křesťané věříme, že Bůh je Jeden ve Třech osobách, tak i při rozhovoru s Bohem budou platit podobná pravidla jako při rozhovoru s jakoukoli jinou osobou. Rozhovor člověka s Bohem však není srovnatelný s žádným lidským rozhovorem, proto také jej nenazýváme rozhovorem, ale modlitbou. Tak jako se jinak vztahujeme k druhé osobě, pokud s ní zrovna nejsme v přímém kontaktu, tak se budeme jinak vztahovat k Bohu při modlitbě a jinak při práci. Jinak při zábavě, nebo jakékoliv jiné činnosti.

⁴² PHILIPPE. J., *Volání k životu*, s. 80.

⁴³ Učitel církve, svatý Tomáš Akvinský, vysvětluje že, rozum je vyšší mohutnost než vůle, neboť vůle bez rozumu není schopná samotného jednání a jedná vždy až podle rozhodnutí rozumu. Jediný případ, kdy je vůle, nadřazená rozumu vzniká, pokud se člověk podřizuje vyšší autoritě, než je jeho nejvyšší autorita, kterou je rozum. Touto vyšší autoritou se rozumí Bůh. Srov. SUMMA THEOLOGIAE 1, q. 82, a. 3. Zda lidská vůle je vyšší mohutnost než rozum.

1.5 Modlitba

Pro zasvěcení do „spirituality odevzdávání se Bohu“, je nevyhnutně nutné objasnit pojem modlitba a její souvislost s duchovním životem.

Písmo vybízí k modlitbě na mnoha místech:

„Ať jsou vaše bedra přepásána a vaše lampy at' hoří.“ (Luk 12, 35)

„Bděte a modlete se, abyste neupadli do pokušení. Váš duch je odhodlán, ale tělo slabé.“
(Mt 26, 41)

„Z naděje se radujte, v soužení buďte trpěliví, v modlitbách vytrvalí.“ (Řím 12, 12)

„Bez přestání se modlete.“ (1Sol 5,17)

Písmo nás také na mnoha místech ujišťuje o vyslyšení modliteb.

„Proste a bude vám dáno; hledějte a naleznete; tlučte a bude vám otevřeno.“ (Mt 7, 7)

„Máme v něho (Ježíše) pevnou důvěru, že nás slyší, kdykoli o něco požádáme ve shodě s jeho vůlí.“ (1Jan 5, 14)

„Amen, amen, pravím vám, budete-li prosit o něco Otce ve jménu mém, dá vám to.“ (Jan 16, 23)

Učitelé duchovního života mají modlitbu za základní kámen duchovního života.

Teofan Zlatovorník:

„Není nic důležitějšího než modlitba.“⁴⁴

⁴⁴ Srov. ZATVORNIK. T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, Vydání první, Refugium Velehrad-Roma s. r. o. Velehrad, 2004, s. 82.

Alfons Maria de Liguori:

„Bez modlitby nemáme ani vnútorné svetlo a ani silu, aby som pokračovali ďalej na ceste, ktorou nám ukazuje Bôh.“⁴⁵

Louis Lallemand:

„Když se člověk zasvětil Bohu životem modlitby, netrápí se ani pomluvami, ani žádnými alternativami, co že nelibého by se mohlo přihodit. Je podobný ozbrojencům, kteří odolávají jakémukoli útoku; je-li proti nim mrštěna sněhová koule či kámen, nebo vystřelena kulka z pušky a rána je zasáhne, neprostřelí brnění, ani nezpůsobí žádnou škodu. Tak je tomu u člověka modlitby: je-li napaden pomluvami, zpytuje svědomí, shledá-li, že se provinil, vyzpovídá se a podá oprávněné zadostiučinění, kde je třeba. Je-li nevinný, velebí Pána, že mu dal příležitost trpět pro Ježíše Krista.“⁴⁶

Svatý Augustin:

„Je vůbec něco lepšího než modlitba? Je něco pro život potřebnějšího? Je něco vznešenějšího v celém náboženství?“⁴⁷

Svatý Bonaventura:

„Modlitba je pravá matka a počátek pozdvižení srdce.“⁴⁸

Kardinál Tomáš Špidlík poukazuje na to, že u církevních Otců najdeme mnoho definic modlitby.⁴⁹ My křesťané ale v zásadě chápeme modlitbu jako niterný dialog mezi člověkem a Bohem. Pro naši práci je vhodné, použít definice modlitby otce kardinála Špidlíka. Na

⁴⁵ Srov. LIGUORI, A. M., *Návod na dobrý život*, s. 19.

⁴⁶ LALLEMANT, L., *Spiritualita srdce, Duchovní učení*, s. 250.

⁴⁷ Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 346.

⁴⁸ Srov. BONAVENTURA, *Putování mysli do Boha*, s. 61.

⁴⁹ Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 347.

základě těchto definic se pokusíme nastínit zásadní vztah mezi modlitbou a odevzdáváním se Bohu.

1. modlitba je rozhovor s Bohem;
2. modlitba je pozdvižení mysli k Bohu;
3. modlitba je pozdvižení srdce k Bohu.⁵⁰

Každá z těchto definic charakterizuje náš aktuální vztah k Bohu. Všechny tyto tři definice, můžeme taky říci způsoby modlitby, se musí vzájemně prolínat a doplňovat. Není totiž možné ustrnout jen u jednoho z bodů.

Pokusme se nyní aplikovat tyto způsoby vztahu s Bohem na manželský vztah. Podobně totiž, jako manželé žijí ve vzájemném vztahu, tak i duchovní život je život ve vztahu mezi člověkem a Bohem.

ad 1. Pokud spolu manželé nebudou mluvit, jen těžko bude jejich vztah fungovat. Pravděpodobně se dříve nebo později rozpadne. Bez vzájemné komunikace si lze jen velmi těžko představit porozumění dvou tak rozlišných osob, jako jsou muž a žena.

Zcela jistě by tedy nemohlo dojít ke kvalitnímu vztahu mezi Bohem a člověkem, pokud by vázla komunikace být jen z jedné strany.⁵¹

ad 2. Pokud spolu manželé sice budou mluvit, ale budou před sebou mít tajnosti, nebo si nebudou pravdivě říkat, co si myslí, v co doufají, po čem touží, tak to taky nebude klapat.

Kristus varuje před tímto pokrytectvím:

„Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Zavíráte lidem království nebeské, sami nevcházíte a zabraňujete těm, kdo chtějí vejít.“ (Mt 23,13)⁵²

⁵⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 348.

⁵¹ Odmítnutí rozhovoru se totiž dá předpokládat jen od člověka. Bůh totiž bude člověku stále nablízku a vždy připraven vstoupit ve vztah. Srov. *K tobě, jenž modlitby slyšíš, přichází celé tvorstvo*. Ž 65,3.

⁵² V Ježíšově době to byli zákoníci a farizeové kdo dbali na čistotu víry a uzavírali Boha do svých předpisů a množství nařízení. Dnes jsou to často lidé, kteří dodržují příkázání církve jen navenek, ale svůj život nežijí v odevzdanosti Bohu, nýbrž tak jak jim to vyhovuje. Tímto pokryteckým postojem odrazují lidi hledající pravdu před vstupem do společenství Božího lidu.

Jestliže se budeme modlit jen ze zjištění, a budeme jinak myslet než mluvit, nebude náš vztah k Bohu pravdivý!

ad 3. A pokud se manželé nebudou celou svou bytostí, celým srdcem milovat, nikdy jejich manželství nenabude plnosti. Nutnost opravdové, důvěrné a upřímné lásky k Bohu, i k sobě navzájem se objevuje na mnoha místech Písma svatého.

„Milujte se navzájem bratrskou láskou, v úctě dávejte přednost jeden druhému.“ (Řím 12, 10)

„Milovaní, milujme se navzájem, neboť láska je z Boha, a každý, kdo miluje, z Boha se narodil a Boha zná.“ (1Jan 4, 7)

Příkazání lásky k Bohu a k bližním je prvním a největším vůbec (srov. Mt. 22, 34–40). Všechno, co děláme z Boží vůle, prohlubuje a upevňuje náš vztah k Bohu. Proto může být za modlitbu považován každý jednotlivý dobrý skutek, potažmo i celý život. V takovém případě už nechápeme modlitbu jako časově vymezený úsek v našem životě, nebo v jednotlivých dnech,⁵³ ale především jako svůj životní postoj.

*„Pro osobní oddanost Bohu, je podstatné, varovat se přílišného rozlišování mezi duchovním životem v modlitbě a mimo něj. Každá naše činnost, práce nebo odpočinek jsou zapojeny do plánu Boží vůle s námi osobně a potažmo s celým světem.“*⁵⁴

Na to jak si uvědomovat přítomnost Boha při každé naší činnosti poskytují učitelé duchovního života podobná doporučení. Především jsou to krátké takzvané „střelné“ modlitby, které si člověk může opakovat během celého dne. Při práci, při pokušeních, při

⁵³ *Didaché*, (Nauka dvanácti apoštolů), dosvědčuje, že se první křesťané modlivali třikrát denně. Protože však modlitba není vázána ani místem, není vázána ani časem. Přesné časové rozdělení modliteb zachovávali jen mniši. Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 375–377.

⁵⁴ Srov. CUSKELLY, E. J. *Současná spiritualita, Duchovní život z hlediska moderní psychologie*, s. 241.

zakoušení radosti atd.⁵⁵ Teofan Zatvornik doporučuje zapojit i do krátkých modliteb během dne své tělo.

„Klaňte se častěji, do pasu a i až k zemi.“⁵⁶

Podobně jak náš duchovní život se neustále vyvíjí a mění a svého dovršení dosáhne až při konečném „blaženém patření na Boží tvář,“ i naše modlitba se bude po celý náš pozemský život měnit.

„Žádné duchovní konání není nikdy ustálené, vůbec ne modlitba.“⁵⁷

Učinit z našeho života nepřetržitou modlitbu je tedy úkol, který dokončíme až v Nebeském království. Naše smysly se nás svým vnímáním věcí budou snažit odvádět od modlitby. Proto je potřeba všechny, smysly vnímané, věci přehodnocovat podle jejich duchovního významu. Není to tak těžké, jak by se to mohlo zdát. Příklady takového pohledu na život nacházíme i v Písmu svatém. Ježíš, v chrámu před svými učedníky, ocenil více dar chudé vdovy, než dary bohatých lidí, kteří dávali mnoho (srov. Mk 12, 41–44). Pán tedy neposuzuje podle lidských měřítek, ale podle toho, co má hodnotu v jeho očích. Darovala-li vdova své poslední peníze Bohu, odevzdala se do Boží vůle. Podobně by se měli chovat všichni křesťané. Nenechávat si žádná zadní vrátka, ale s důvěrou se cele odevzdat Bohu.

V první kapitole jsme si objasnili postup, který představují učitelé duchovního života jako nezbytný pro proces odevzdání se Bohu. V další části se pokusíme vybrat příhodná místa z knih Starého i Nového zákona, na kterých lze uvést správnost učení duchovních autorů.

⁵⁵ Jsou to například: *Pane Ježíši Kriste Synu Boha živého smiluj se nade mnou hříšným; Ježíši tichý srdce pokorného, přetvoř srdce moje podle srdce svého; Stvoř ve mně čisté srdce Bože, a mnoho dalších.*

⁵⁶ Srov. ZATVORNIK. T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 133.

⁵⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 247.

2 Biblické souřadnice k tématu

V Písmu Svatém je mnoho míst, která popisují naprostou odevzdanost člověka do Boží vůle.

Vzpomeňme jen na Abrahama, který bez jakýchkoli protestů činí vše, co mu Bůh nařizuje, i přes to, že to jsou nařízení těžko přijatelná (srov. Gen kapitola 12–22). To Mojžíš, když se poprvé setkal s Hospodinem v hořícím keři, na hoře Chorébu, nebyl zdaleka tak jednoznačně přesvědčen o Boží moci. Přikládal větší význam svým slabostem, než Hospodinově moci, a dalo by se říci, že donutil Hospodina k tomu, aby mu dal pomocníka v podobě jeho bratra Árona (srov. Ex kapitola 3 a 4). Naopak David, ač jinoch, věřil, že Bůh nedopustí potupu svého lidu a pomůže mu přemoci Goliáše (srov. 1Sam kapitola 7). Prorok Jonáš utíkal před Hospodinem, protože měl strach vyplnit jeho vůli. Přesto i s ním Hospodin prosadil svůj záměr (srov. Jon kapitola 1). Podobných případů je v Bibli mnoho. Dá se z nich vytušit, že Bůh má svůj plán s tímto světem i s každým člověkem a prosadí vždy svoji vůli. Ne ze samolibosti, ale pro dobro a konečnou spásu všech, kteří o ni stojí. My se teď vrátíme na počátek, ke stvoření Adama a Evy. Pokusíme se vysvětlit, že původním Božím záměrem bylo, abychom žili v odevzdanosti Bohu.

2.1 Člověk, obraz dokonalosti

Toto jsou první slova Starého zákona, vztahující se k počátku lidského pokolení.

„I řekl Bůh: Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby.“ (Gen 1, 26).

Při pozorném čtení padne čtenáři na mysl hned první Boží slovo: **Učiňme**. Bůh překvapivě hovoří v množném čísle. Neříká, učiním člověka, aby byl mým obrazem, ale: **učiňme člověka, aby byl naším obrazem**. Bůh tedy netvoří člověka jako obraz jedné osamocené osoby, ale jako obraz osoby ve vztahu.⁵⁸ Bůh již před stvořením člověka tvořil společenství, existoval ve

⁵⁸ Zde je první potvrzení Boží trojjedinosti. Bůh Bible, Bůh Abrahámův, Izákův, Jakubův není a nemůže být striktně jediný, samotný. Protože, kdyby měl existovat striktně jediný Bůh, pak teprve stvořením člověka by, vstupoval do vztahu. Tento vztah by mu pak nutně přidal novou skutečnost, a tudíž před stvořením lidského

vztahu! Pokud má být člověk pravdivým obrazem Božím, musí také přijmout život ve vztahu. A to ne jen ve vztahu k druhým lidem, ale především ve vztahu ke svému Stvořiteli. Vždyť pokud se všemohoucí Bůh vztahuje k nepatrnému člověku:

**„Co je člověk, že na něho pamatuješ,
Syn člověka, že se ho ujímáš?“ (Žl 8, 5)**

Jak sobecké by bylo, kdyby se nepatrný člověk bránil vztahu k Všemohoucímu Bohu, svému Stvořiteli a Pánu!

Vraťme se ale ještě k zakončení dvacátého šestého verše První knihy Mojžíšovy: ***aby byl naším obrazem podle naší podoby.***

Skutečným a pravým obrazem Boha je Ježíš Kristus.

**„On je obraz Boha neviditelného,
prvorozený všeho stvoření.“ (Kol 1, 15)**

Máme se tedy podobat Ježíši Kristu. Lidé, Izraelité Starého zákona, ale ještě Krista neznali. Bůh pro ně byl nedosažitelný. Jeho jméno se nesmělo vyslovit, přebýval v nedostižném světle. Mohli se tedy přibližovat spíše své představě podoby Boha, než jeho skutečnému obrazu. Je podstatně těžší stávat se obrazem někoho, jehož podobu pouze tušíme, než obrazem někoho, koho dobře známe. Přibližme si to na příkladu umělce, nejlépe asi malíře obrazů, portrétisty.

Dobrý malíř nebude mít problém vytvořit věrný obraz člověka, který mu stojí modelem. Pokud však bude malovat obraz někoho, koho bude znát jen z vyprávění, nebo jej třeba delší dobu neviděl, pravděpodobně zachytí jen jeho přibližnou podobu.⁵⁹ Podobně těžké to měli Izraelité starozákonní doby. I přesto se někteří z nich dokázali věrnému obrazu Božímu

pokolení by Bůh nebyl úplný, což by vylučovalo dokonalost a plnost Boha bez člověka. Srov. POSPÍŠIL, Ctirad V. *Jako v nebi tak, i na zemi*, s. 21–46.

⁵⁹ Tento způsob používají kriminalisté, když pátrají po zločinci, kterého neznají a potřebují zjistit, pro další pátrání, jeho co nejvěrnější podobu. Svědek, který pachatele viděl, se jej snaží popsat a malíř, nebo dnes spíše člověk u počítače vytváří podle tohoto popisu podobu pachatele. Je překvapující, že se dokážou dostat společně k velice věrnému obrazu hledaného člověka.

připodobnit. Za všechny jmenujme aspoň Henocha, (srov. Gen 5, 24). Nebo proroka Eliáše, který byl vzat do nebe na ohnivém voze (srov. II. Král 2, 1–11).

Většinou to byli proroci a lidé prostí, kteří měli správnou představu o obrazu Boha. Králové Izraele se často od Boha odvraceli a uchýlovali se k modloslužbě (srov. I. a II. Král).

2.2 První hřích

Porušením Božího příkazu prvními lidmi, dochází k odloučení obrazu (člověka), od podoby zobrazovaného (Boha). Člověk se vzepře přijmout Bohem nabízený vztah, založený na bezmezné důvěře v Něj, a přijme nabídku ďábla, na změnu svého vztahu k Bohu.⁶⁰ Zláká ho ďáblova léčka: ***a budete jako Bůh*** (srov. Gen 3, 5). Po podlehnutí pokušiteli, ztrácí lidstvo svou identitu, ztrácí přístup k Bohu. Do vztahu člověka k Bohu vstupuje něco, co tam dříve nebylo. STRACH. Adam, po prvním hříchu, reaguje na Boží přítomnost ukryváním. Teprve když jej Bůh volá, ozývá se, a svůj strach přiznává.

„Hospodin Bůh zavolal na člověka: „Kde jsi?“ On odpověděl: „Uslyšel jsem v zahradě tvůj hlas a bál jsem se. A protože jsem nahý, ukryl jsem se.“ (Gn 3, 9–10)

Od prvního hříchu se lidé bojí předstoupit před Boha, protože si jsou vědomi své nepatrnosti a nehodnosti. Aby se člověk mohl navrátit k původnímu, Bohem chtěnému, důvěrnému vztahu s ním, musí se nutně zbavit strachu, který z Boha má. Překonání strachu však neznamená odepření pokory a poslušnosti k Bohu. Poslušnost vůči Všemohoucímu Bohu nazýváme bází Boží.⁶¹ Ve Starém zákoně nacházíme na mnoha místech výzvy k bázi před Hospodinem a nepocit'ovat bázeň před Hospodinem je u biblických autorů považováno za pošetilost.

„Blaze muži, jenž se bojí Hospodina.“ (Žl 112,1)

„Počátek moudrosti je bát se Hospodina“ (Žl 111,10)

⁶⁰ GS 13.

⁶¹ Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 249. Srov. Ž 112, 128.

Pro Izraelity úzce souvisela bázeň před Bohem s uznáním Boží svrchovanosti a jedinečnosti.

Jaký je tedy postoj Židů k našemu tématu odevzdávání se Bohu? Dal by se vyjádřit asi takto: Bohu se může cele odevzdat jen ten, kdo se neklaní jiným Bohům. V Páté knize Mojžíšově čteme verše:

„Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný. Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou. A tato slova, která ti dnes přikazují, budeš mít v srdci. Budeš je vštěpovat svým synům a budeš o nich rozmlouvat, když budeš sedět doma nebo půjdeš cestou, když budeš uléhat nebo vstávat. Uvážeš si je jako znamení na ruku a budeš je mít jako pásek mezi očima. Napíšeš je také na veřeje svého domu a na své brány.“ (Dt 6, 4–9)

Prvních pět knih Mojžíšových (Gn, Ex, Lv, Nm, Dt), patří k židovskému zákonu – Tóře. Židé neoddělují duchovní život od života světského, jak se to děje v dnešní sekularizované společnosti. Jsou si vědomi si své nadřazenosti pohanům, (srov. Gen 12, 2–3), proto přijímají svou víru v jediného Boha, jako zákonné nařízení. Pátý verš, **Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou**, se přímo vztahuje k našemu tématu. Jeho význam je v podstatě: **Plně a bezvýhradně se odevzdej Všemohoucímu a použij k tomu všechny své lidské schopnosti a síly.**

2.3 Útěk z otroctví

Začátek duchovního života jednotlivce, bývá často přirovnáván k odchodu Izraele z Egypta. Člověk pozná, že život v područí hříchu je vlastně otroctvím. Opouští tento pohodlný život a pouští se na náročnou cestu ke svobodě Božího dítěte. Tato cesta je pak podobná cestě Izraele pouští. Je plná vzpírání se a odporu vůči Bohu, pádů a nedůvěry v Boží dobrotu a věrnost. **Přes všechna úskalí však nakonec Izrael doputuje do země zaslíbené.** Hospodin potvrzuje svou věrnost.

Je na každém člověku, zda nalezne odvahu a sílu vyjít sám ze sebe a vydat se cestou, kterou mu Bůh nabízí. Na této cestě vytrvat a dojít až do země oplývající „mlékem a medem“ (srov. Ex. 3, 17). Přesto, že Izrael dosáhl slíbeného cíle, často se potom od Boha odvracel. Až jej Bůh nakonec potrestal babylonským zajetím. Podobně i člověk, který dosáhne Boží

blízkosti, může pochybit a odpadnout od Boha. Můžou přijít těžké Boží rány, podobné zničení chrámu. Když se člověku zhroutl všechno pro co žil a v co věřil. Je však třeba mít neustále na paměti Boží věrnost. Jako Bůh nikdy neopustil Izrael, (srov. Mariin a Zachariášův chvalozpěv, Evangelium podle Lukáše 1. Kapitola), neopustí nikdy ani žádného člověka. Svoji věrnost svému zaslíbení stvrdil příchodem svého syna na tento svět. Jak to dopadlo, víme všichni.

„Ať tedy všechen Izrael s jistotou ví, že toho Ježíše, kterého vy jste ukřižovali, učinil Bůh Pánem a Mesiášem.“ (Sk 2, 36)

My zde opustíme lid Starého Zákona, a budeme pokračovat v našem tématu čerpáním příkladů odevzdanosti Bohu v Zákoně Novém.

Vysvětlili jsme, že člověk měl k Bohu jiný vztah před prvním hříchem. Že to byl vztah odevzdanosti a důvěry v Boha, a že duchovní život se dá přirovnat k biblickým dějinám Izraelského národa. Teď se budeme zabývat, nejkrásnějším příkladem odevzdání se Bohu, a tím je na prvním místě sám Pán Ježíš Kristus.

2.4 Ježíšova odevzdanost

„Boha nikdy nikdo neviděl, jednorozený Syn, který spočívá v náruči Otcově, nám o něm podal zprávu.“ (Jan 1, 18)

V čem spočívá ta zpráva Pána Ježíše?

Pokud si v krátkosti shrneme život Ježíše Krista, tak jediné, co Kristus dělal na tomto světě, bylo to, že plnil vůli svého nebeského Otce. Naprosto se odevzdal Bohu Otci. Bez výhrady Mu důvěřoval a celým svým životem na Něj ukazoval a k Němu směřoval.⁶² Ježíšovým primárním životním postojem bylo hlásání království Boha – svého Otce. My máme stejný úkol. Na příkladu našeho Pána vidíme, že to není úkol vůbec lehký. Přesto, pokud jej přijmeme, čeká nás oslavení a život věčný! To rozhodně není málo. Copak je rozumné zvolit si za cíl svého života něco jiného než dosažení věčného života?⁶³ Jestliže

⁶² POSPÍŠIL, C. V., *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, s. 106.

⁶³ Srov. ZATVORNIK. T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 85.

existuje věčný život, nebyl by jakýkoli jiný cíl našeho života bláhový?⁶⁴ Všechny jiné cíle, totiž nevyhnutelně skončí s koncem našeho pozemského života. Kristus přijetím potupné smrti na kříži je pro nás dokonalým příkladem odevzdanosti Bohu. Podívejme se nyní na jeho činy a učení, během jeho pozemského života.

S každým jednotlivým člověkem má Bůh svůj plán. Každý pro něj máme jedinečnou, nezaměnitelnou hodnotu (srov. Luk. 13,24). Ježíš Kristus, jako člověk, přijal Boží plán se svou osobou. Úplně se odevzdal Bohu, naprosto zapřel sám sebe.

***„Způsobem bytí byl roven Bohu,
a přece na své rovnosti nelpěl,
nýbrž sám sebe zmařil,
vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí.
A v podobě člověka se ponížil,
v poslušnosti podstoupil i smrt,
a to smrt na kříži.“*** (Flp 2, 6-8)

Nikdo z lidí nemůže prokázat takovou odevzdanost Bohu jako Ježíš Kristus. Ten, který prokazoval svou božskou přirozenost mnoha divy, znameními a zázraky, přijal vůli svého Otce. Naprosto odevzdal své bytí Bohu Otcí. Přenechal rozhodnutí o svém životě na Bohu.

„Otče, chceš-li, odejmi ode mne tento kalich, ale ne má, nýbrž tvá vůle se staň.“ (Luk 22, 42)

Od této chvíle se již neděje vůle Ježíše, ale vůle nebeského Boha Otce.⁶⁵ Ježíš, stejně jako každý jiný člověk, nechtěl zemřít bolestnou a potupnou smrtí, ale podrobil se Boží vůli, odevzdal se Bohu, svému Otcí.

Ježíšův příklad odevzdanosti napodobilo mnoho jeho následovníků, kteří se stali mučedníky. Vzpomeňme jen na apoštoly, kteří, pouze s výjimkou apoštola Jana, zemřeli všichni mučednickou smrtí. Ne jinak tomu bylo v dobách raného křesťanství, kdy až do vydání Milánského ediktu roku 313, bylo křesťanství v různých obdobích více či méně

⁶⁴ *Tamtéž*, s. 85.

⁶⁵ Samozřejmě, že i do Ježíšova zatčení se dělo vše podle vůle Boha Otce, ale do této chvíle byla Ježíšova vůle shodná s vůlí Boha Otce.

pronásledováno a Kristovi následovníci byli často krutě mučeni a nemilosrdně zabíjeni. Církev od svého počátku vidí v mučednících pro Krista světce. Je totiž psáno:

„Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí svůj život.“ (Jan 15, 13)

A i dnes po dvou tisíciletích po Kristu jsou lidé, zvláště na Blízkém Východě, kteří podobně jako Ježíš přijímají smrt, s vědomím, že se odevzdávají do vůle Všemohoucího, milosrdného Boha.

V dalším oddíle si povšimneme míst v Novém Zákoně, kde sám Ježíš vybízí k životu ve spiritualitě odevzdání se Bohu.

2.5 Dokonalost Boží a dokonalost lidská

Kristus nás všechny vyzývá k dokonalosti.

„Bud'te tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec.“ (Mt 5, 48)

Pán Ježíš není žádný troškař, a jeho požadavky jsou vždy radikální. Nikdy však nejsou nad naše síly. Pokud by člověk nebyl schopen stát se dokonalým, těžko by to po něm Kristus požadoval. Dalo by se namítnout, že Bůh je dokonalý, ze své podstaty. Kdyby nebyl dokonalý, nebyl by přece Bohem. Člověk je však tvor stvořený, slabý a hříšný, před Bohem nepatrný. To je jistě pravda. Je třeba si ale uvědomit to, o čem jsme již pojednávali v první kapitole. A to sice, že člověk byl stvořen jako obraz Boží, tedy jako obraz dokonalosti. Pro nás je tedy asi jasnější věta, která se dá z Kristova výroku logicky vydedukovat: **Bud'te dokonalí, jako i já, Ježíš, jsem dokonalý!**

Starověcí řečtí filosofové viděli dokonalost člověka především v jeho duchovní zdatnosti. Lidská dokonalost by podle nich byla jakási odvaha, statečnost či zdatnost být dobrým, mravním člověkem.⁶⁶ Pro křesťany dokonalý člověk = svatý člověk. Přičemž svatost není výsadou vyvolených, ale Bůh si přeje, aby všichni lidé byli svatí. Aby všichni lidé byli dokonalí.⁶⁷

⁶⁶ Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 167.

⁶⁷ Srov. 1 Sol 4,3; Ef 1,4; 1Petr 1,16. Dokumenty II. Vatikánského koncilu, LG 39.

Je potřeba si uvědomit, že cesta ke svatosti, je cestou k lidství. Bůh je svatý, protože je totožný sám se sebou.⁶⁸ Člověk, pokud se ztotožní sám se sebou, bude tedy také svatý a dokonalý. Pro zapřísáhlé odpůrce svatosti by bylo asi dobré podotknout, že šťastný člověk musí být nutně dokonalý, tedy svatý. Svatost a štěstí jsou jako dvě sestry.⁶⁹ Cesta ke svatosti je zároveň cestou k pravé radosti. Není tedy rozumné úsilí o svatost odkládat, protože svatý člověk zažívá neustálou vnitřní radost, kterou svět nezná a nemůže mu ji vzít.⁷⁰ To, co nám brání plné odevzdanosti Bohu, je přehnaná starost o pozemské věci. Je jistě nutné pečovat o svůj pozemský život. Pracovat a žít tak, abychom netrpěli hladem a bídou. Stále ale musíme mít na zřeteli, že jediný a základní stavební kámen našeho života je Ježíš Kristus.

„Nikdo totiž nemůže položit jiný základ, než ten, který už je položen, a to je Ježíš Kristus.“ (1Kor 3, 11)

Příkladem takové nesprávné starostlivosti je v Novém Zákoně sestra Marie a Lazara, Marta (srov. Luk. 10, 38–42). Jistě není možné, abychom všichni strávili svůj život v kontemplaci Boží přítomnosti. Proti tomu se staví i apoštol Pavel.

„Každý at' žije v tom postavení, které měl od Pána, když ho povolal k víře. A tak to nařizuj v církvích všude. Jsi povolán jako žid? Nezatajuj svou obřízku. Jsi povolán jako pohan? Nedávej se obřezat. Nezáleží na tom, zda je někdo obřezán nebo není, ale na tom, zda zachovává Boží přikázání. Nikdo at' neopouští postavení, v němž ho Bůh povolal.“ (1Kor 7, 17–20)

Pavel učí, že je možné odevzdat se Bohu v jakékoli životní pozici, v jakékoli životní situaci. Odevzdat se Bohu podle něj rozhodně neznamená, zachovat se takovým způsobem, který by mohl uškodit našemu okolí.⁷¹ Naopak tím, že budeme žít spiritualitu odevzdanosti každého okamžiku, umožníme Bohu, aby s námi uskutečnil svůj plán spásy, a použil i nás pro spásu druhých!

⁶⁸ Svatost. In: *Slovník spirituality*, s. 950.

⁶⁹ Srov. LALLEMANT, L., *Spiritualita srdce, Duchovní učení*, s. 156.

⁷⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 311.

⁷¹ Samozřejmě, že pokud syn nevěřících rodičů odejde na studia teologie, přesto, že oni s ním měli jiné plány, budou to pociťovat jako křivdu. Pokud se s tím ale smíří, bude to v konečném důsledku dobro i pro ně.

2.6 Mariina odevzdanost

Druhým zářným příkladem odevzdanosti Bohu, který nemůžeme v této práci opominout, je Panna Maria. I když o ní máme v Novém Zákonu poměrně málo zmínek, dá se z nich vždy vyčíst její odevzdanost Bohu.

Všimněme si, jejího postoje při zvěstování. Když k ní anděl přišel, nebyla překvapena jeho zjevením, ale slovy, která pronesl.

„Přistoupil k ní a řekl: „Bud’ zdráva milostí zahrnutá, Pán s tebou.“ Ona se nad těmito slovy velmi zarazila a uvažoval, co ten pozdrav znamená.“ (Luk 1, 28–29)

Je tedy zřejmé, že Maria byla v tak důvěrném vztahu s Bohem, že ji nevyvedla z rovnováhy ani návštěva samotného posla Božího.⁷² Když anděl mluví, ona zůstává v pozici naslouchajícího služebníka. Teprve, když jí anděl vyjeví celé poselství Boží, promlouvá i Maria. Stejný postoj by měl zaujímat každý křesťan. Setrvávat ve víře a modlitbách, i pokud se Bůh nezjevuje. Když však potom zasáhne do našeho života,⁷³ naslouchat a zvažovat co má tento Boží zásah znamenat. A i když třeba podobně jako Maria nebudeme Bohu rozumět, nebudeme vůbec chápat, co jeho slova znamenají, musíme přijmout stejný postoj jako Maria. Postoj naprosté důvěry a odevzdanosti do vůle Všemohoucího.

„Hle, jsem služebnice Páně, staň se mi podle tvého slova.“ (Luk 1, 38)

Bůh potom sám bude jednat, a my stejně jako Maria půjdeme cestou, kterou nás povede.

Pokud se Bůh objeví, zasáhne nám do života, neměli bychom si to, nechávat pro sebe, ale měli bychom se o svou radost podělit. Maria navštívila Alžbětu, aby se s ní podělila o svou radost. I my bychom se měli „radovat s radujícími, a plakat s plačícími.“

⁷²Přitom se nedá předpokládat, že by ji anděl navštívil už někdy dříve, ale nemůžeme to samozřejmě ani vyloučit.

⁸⁴ A nemusí to být jen prostřednictvím archanděla.

Často se stává, podobně jako se to stalo v případě Matky Boží, že Bůh vstoupí do našeho života, převrátí ho naruby, a pak jako by, nezasahuje do dalších událostí.⁷⁴ Není tomu tak. Bůh se nám zjevuje stále. Je potřeba, stejně jako Maria, vše co se týká našeho vztahu s Bohem uchovávat v srdci (srov. Luk 2, 51). A i když se bude zdát, že je všechno ztraceno, modleme se a setrvávejme jako Maria v církvi (srov. Sk 1, 14).

⁷⁴ Když v Káně Galilejské Ježíš Mariinu prosbu nejprve odmítne, ona mu přesto důvěřuje, a jako by mu připravuje podmínky pro to, aby mohl zasáhnout a splnit její prosbu. Srov. Jan 2, 1–12.

3 Odpověď na Boží volání

Každý člověk si ve svém nitru nese žhavou touhu najít svou ztracenou identitu. Hledá to, o co byl vyhnáním z ráje připraven. Život bez smrti, bez nebezpečí, bez nemocí. Život v Boží přítomnosti. Pocit láskyplného bezpečí a vlastní důstojnosti. Takový život mu může nabídnout jen Bůh. A Bůh jej nabízí. Stále nás volá. Volá nás ke svobodě a k životu, a čeká na naši odpověď. Boží volání a vyzývání člověka k odpovědi je nosným prvkem Písma Svatého.⁷⁵ Bůh touží, abychom se zřekli hříchu a vrátili se k Němu. Toto volání k nám zaznívá z textů Písma.

„Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu.“ (Mk 1, 15)

Apoštol Jakub, ve svém listě adresovaném dvanácti pokolením v diaspoře, vybízí k úplnému obrácení a odevzdání se Bohu.

„Což nevíte, že přátelství se světem je nepřítelství s Bohem? Kdo tedy chce být přítelem světa, stává se nepřítelem Božím.“ (Jak 4, 4–5)

Ne jen v Písmu jsou výzvy k odevzdanosti a návratu k Bohu, ale zaznívají i v každodenním životě. Ve třetí a poslední kapitole této práce pojednáme o tom, jak se aktivně a správně postavit k Božímu volání.

3.1 Dispozice k odevzdanosti Bohu

Zamysleme se nejprve nad tím, zda je člověk přirozeně disponován k odevzdanosti Bohu, nebo si musí tuto dispozici nejprve osvojit. Úspěch často závisí na tom, do jaké míry k němu má člověk předpoklady, jak je disponován. V Písmu čteme, že když Bůh dokončil své stvořitelské dílo, viděl, že vše, co stvořil je dobré (srov. Gen 1, 31). Člověk jakožto Boží

⁷⁵ Srov. PHILIPPE, J., *Volání k životu*, s. 12.

obraz tvoří vrchol stvoření a jistě byl tedy stvořen jako dobrý, ale hříchem se „pokazil.“ Přesto mu dispozice k dobru zůstala. Jsou to projevy ducha. Síla darovaná Bohem.⁷⁶

„V kom nejsou projevy ducha, nepohybuje se na rovině lidské důstojnosti.“⁷⁷

Každý člověk je tedy přirozeně disponován pro odevzdanost Bohu.

Tuto přirozenou dispozici nazýváme: Přirozený zákon.

Podle Tomáše Akvinského je Přirozený zákon: *účast věčného zákona v rozumném tvor* (podle a. 3, q. 82, STh. 1-2).

Základní teologickou definici věčného zákona položil Augustin:

Lex aeterna est ratio divina vel voluntas Dei ordinem naturalem conservari iubens, perturbari vetans. (Věčný zákon je božský rozum nebo Boží vůle prikazující zachovávat přirozený řád a zakazující porušovat ho. – *Contra Faustum* 22, 27)

Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě klade Přirozený zákon do lidského svědomí.

„V hlubinách svědomí odkrývá člověk zákon, který si sám neukládá, ale který musí poslouchat. Jeho hlas ho stále vybízí, aby miloval a konal dobro a vyhýbal se zlu, a když je třeba, promlouvá k sluchu jeho srdce: *toto dělej, tamto nedělej.* Neboť člověk má ve svém srdci zákon vepsaný Bohem; v poslušnosti vůči němu spočívá jeho důstojnost a podle něho bude souzen.“ (GS 16)

Koncilní otcové tedy říkají, že každý člověk má svědomí, podle kterého se musí řídit, a to jej vede k zachování přirozeného zákona, který je společný všem lidem. Zda člověk vstoupí i do vztahu s Bohem, závisí na jeho svobodném rozhodnutí.

„Člověk se může přiklonit k dobru jen svobodně.“ (GS 17)

Ačkoli Bůh ukazuje člověku ve svědomí správnou cestu životem, rozhodnutí zda půjde touto cestou, ponechává zcela na něm.

⁷⁶ Srov. ZATVORNIK. T., *Povzbuzení k duchovnímu životu*, s. 63.

⁷⁷ *Tamtéž*, s. 63.

3.2 Dispozice, které je nutné si vypěstovat

V předešlé kapitole jsme vysvětlili, že člověk je přirozeně disponován ke svatosti. Přesto musí být stále připraven bojovat s pokušeními.

„Bud'te strážliví! Bud'te bdělí! Váš protivník d'ábel, obchází jako lev řvoucí a hledá, koho by pohltil.“ (1Petr 5, 8)

Aby v těchto pokušeních nepodleh, musí si na sobě pracovat. Otec Lallemant učí, že si musí pěstovat tyto dispozice:

- 1) *Stálou bdělost a stále otevřené oči pro každou příležitost k pokroku.*
- 2) *Odvahu překonávat obtíže a sám sebe.*
- 3) *Vytrvalost a trpělivost v úsilí o dokonalost.*⁷⁸

Hloubka odevzdanosti Bohu se, podobně jako hloubka duchovního života, nedá měřit podle dobrých a zlých pocitů. Podobně jako se v duchovním životě střídají pocity útěchy a neútěchy, zažíváme i ve spiritualitě odevzdávání se Bohu podobné pocity. Proto je nutná trpělivost ve všem, co nás provází. Jestliže období útěchy přijímáme a prožíváme radostně, musíme stejně přijímat i období neútěchy, nezdarů a bolesti.

3.3 Neprotivení zlu

V životě každého člověka jsou chvíle, kdy si říká: Proč? Pane proč zrovna já? Proč zrovna mě se toto muselo stát? Job ve svém utrpení nenařiká a nespílá Hospodinu, jak ho nabádá jeho žena, ale smiřuje se s Božím jednáním. Dokonce přes své utrpení obhajuje Hospodinovo jednání.

„To máme od Hospodina přijímat jenom dobro, kdežto věci zlé přijímat nebudeme?“
(Job 2, 10)

⁷⁸ Srov. LALLEMANT, L., *Spiritualita srdce, Duchovní učení*, s. 312.

Každý lidský život přináší svou nevyhnutelnou míru utrpení a bolesti.⁷⁹ Člověk by měl ochotně, podobně jako Job, utrpení přijmout. Pokud si uvědomíme, že všechno utrpení, které se nám děje, bude nám v posledku připočteno k dobru, budeme jej schopni také lépe snést. Vždyť vše co se děje, se děje s vědomím našeho milujícího Boha. Pokud dokázal Bůh i to největší zlo, smrt svého Syna, proměnit v dobro nás všech, zcela jistě promění i zlo, které přijmeme. To ovšem neznamená, že bychom se neměli vyhýbat zbytečnému utrpení, nebo si dokonce libovat v nějaké zvrácené spiritualitě bolesti.⁸⁰ My se pouze nemáme protivit zlu, které je nevyhnutné. Snazší bývá proti zlu se vzpírat, než zlo snášet.⁸¹ Přijmeme-li ale to, co je evidentně Boží vůle, ušetříme si mnoho komplikací, které by nás, pokud bychom se zlu protivili, potkaly. Především bychom přišli o vnitřní klid. Abychom nepropadli beznaději při nezdarech ve svém duchovním i světském životě, musíme se oprostit od svých představ o dobru. Nám přece nepřísluší hodnotit, co je dobré a co zlé. To přísluší jedině Bohu. Hospodin sám to takto vysvětluje i zoufajícímu Jobovi.

„Kdo to zatemňuje úrdek Boží neuváženými slovy?

Nuže opásej si bedra jako muž,

Budu se tě ptát a poučíš mě.

Kde jsi byl, když jsem zakládal zemi?“ (Job 38, 2-4)

Podobně jako pokrok například ve vzdělávání se, nebo úspěch ve sportu či práci, stojí mnoho úsilí, tak i každý pokrok v duchovním životě, je především pokrokem v utrpení a sebezáporu.⁸² Chceme-li tedy postupovat na cestě do úplné odevzdanosti Božích dětí, je třeba bezpodmínečně přijímat vše, co nás potkává, ať se nám to jeví dobré, nebo zlé. K obojímu musíme přistupovat a přijímat to se stejnou pokorou a odevzdaností.

⁷⁹ Schopnost vnímat bolest přísluší každé živé bytosti, ale předně člověku. Srov. BERĎAJEV, N. A., *O otroctví a svobodě člověka*, s. 25.

⁸⁰ PHILIPPE, J., *Volání k životu*, s. 84.

⁸¹ Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 194.

⁸² CUSKELLY, E. J. *Současná spiritualita, Duchovní život z hlediska moderní psychologie*, s. 160.

3.4 Hrdinství vztahu

Dnes není v módě vstupovat do manželství, uzavírat trvalý vztah, založený na věrnosti, úctě a lásce. Lidé spolu raději žijí jen tak, „na psí knížku.“ Pro člověka totiž není problém vstoupit do vztahu, ale vytrvat v něm. Je však člověk, který se k ničemu a nikomu neváže opravdu svobodný? Tomáš Špidlík si to nemyslí.

„Volně se otáčející korouhvička na střeše není tak svobodná, jak by se zdálo. Její poloha je totiž závislá na větru, na vnější síle. Ani člověk není svobodný jen proto, že má možnost se stále měnit a zaujímat nový směr. Loutky působí dojmem volných bytostí, jsou však na šňůrkách.“⁸³

Vstoupit do vztahu s Bohem, vyžaduje osobní hrdinství.

„Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě.“ (Mt 16,24)

Pro vstup do vztahu s Bohem je tedy prvním místě touha, nebo potřeba **chtít** do něj vstoupit. Jak jsme uvedli výše, k tomu stačí naše osobní svobodné rozhodnutí, a je jen na nás, zda ho uděláme.

Pokud se rozhodneme, že chceme vstoupit do vztahu s Bohem, musíme **zapřít sami sebe**. To v podstatě znamená všeho se vzdát. Úplně se odevzdat do Boží vůle, přenechat svůj život Bohu. To je radikální požadavek, který činí mnoha věřícím velké potíže. Pro každý pravý křesťanský život je to však požadavek naprosto zásadní! My totiž nemáme moc co se rozmýšlet. Pokud uznáme, že Kristus je Syn Boží, který nám zjevuje Boha a vybízí nás k následování, máme jen dvě, respektive tři možnosti.

1/ Přijmout evangelium a následovat Krista v odevzdanosti do Boží vůle.

2/ Odmítnout jej jako farizeové a zákoníci, kteří mají svého „boha“.

3/ Uznat jej sice jako skutečného Pána a Spasitele, ale pro radikálnost jeho požadavků jej buď úplně opustit (srov. Jan 6, 60–66), nebo zůstat „vlažným“ křesťanem. Před vlažností jako nejhorší možnou životní cestou varuje Bůh ústy svatého Jana v knize Zjevení.

⁸³ Srov. ŠPIDLÍK, T., *Prameny světla*, s. 201.

„Ale že jsi vlažný, a nejsi ani horký ani studený, nesnesu tě v ústech.“ (Zj 3, 16)

Vezmi svůj kříž – každý máme svůj životní úděl, nevěřící lidé mu říkají osud. Pro nás křesťany je to kříž. Někdo ho má lehčí, někdo těžší. To záleží na Boží vůli. Podstatné je, abychom jej **přijali**.

Následuj mě – teprve po úplném odevzdání se Bohu smíme následovat Krista k Otci.

„V domě mého Otce je mnoho příbytků; kdyby tomu tak nebylo, řekl bych vám to. Jdu, abych vám připravil místo.“ (Jan 14, 2)

3.5 Naslouchání tomu, co chce Pán

Jak jsme uvedli již výše, Maria při andělském navštívení naslouchala. I my musíme v každé životní situaci slyšet Boží volání a naslouchat tomu, co chce Pán.

Je potřeba mít se na pozoru před spokojeností se stavem svého duchovního života. Velké nebezpečí totiž spočívá v tom, že přestaneme hledat Boha samotného, ale spokojíme se, jen s jeho dary a milostmi, útěchami a pocitem zbožnosti. Jinými slovy, oblíbíme si natolik jeho milosti a zakoušení sladkostí,⁸⁴ že se míváme s cílem, ke kterému máme směřovat, a tím je Bůh sám. Je tedy třeba pamatovat na to, že cílem duchovního života není duchovní život sám, ale že **duchovní život je prostředkem, cestou k odevzdanosti Bohu**.

Pokud se neobrníme proti svým představám o Bohu, o jeho působeních, plánech a prostředcích, jak nás přivést k sobě, staneme se pouhou loutkou svých falešných představ. K tomu, zda jdeme po správné cestě k Bohu, a ne ke svým představám, nám pomůže jedině zpytování svědomí. Pan doktor Urban říká:

„Svědomí zpytujeme proto, abychom poznali svůj pokrok, či pád v duchovním životě.“⁸⁵

II. Vatikánský koncil učí:

⁸⁴Srov. LALLEMANT, L., *Spiritualita srdce, Duchovní učení*, s. 17.

⁸⁵Srov. URBAN, J. E., *Duchovní život*, s. 41.

„Svědomy, je nejtajnější střed a svatyně střed a svatyně člověka, v níž je člověk sám s Bohem, jehož hlas mu zaznívá v nitru.“ (GS 16)

Zpytování svědomí tedy chápeme, jako naslouchání Božímu hlasu. Pokud se budeme plně ponořovat do zpytování svědomí, a budeme jeho promlouvání k nám brát vážně, jako opravdové Boží slovo, které je určeno přímo nám, jsme vázáni jej uposlechnout.⁸⁶ Francouzský, křesťanský filosof Maurice Blondel, ve své meditaci nad otázkou po existenci Boha píše:

„Když už lidský duch v sobě nese neporušitelnou niternost, neměl by duch Boží také mít svá tajemství? Není tedy žádná opravdová víra v Boha, leč tam, kde bez metafyzických, magických nebo pověrečných osobitostí prakticky uznáme, že jej nemůžeme dosáhnout jinak, než když se mu odevzdáme, a že jej nemůžeme mít pro sebe, aniž bychom před tím byli pro něho.“⁸⁷

Blondel poukazuje na to, že velikost lidského svědomí nás vede k poznání jediné možné cesty k Bohu, a tou je: odevzdání se tajemnému, transcendentnímu Bohu.

⁸⁶ Srov. *VERITATIS SPLENDOR, O základech morálního učení církve*. čl. 60.

⁸⁷ Srov. RAFELT. A., *Otázka po Bohu, Meditace Maurice Blondela.*, *Teologické texty*, 2/2014 s. 96.

3.6 Přijetí Boží lásky

Pro schopnost žít ve spiritualitě odevzdání se Bohu, je důležité uvědomit si svou vlastní hodnotu. Kristus nás utvrzuje v tom, že každý z nás má pro Boha nenahraditelnou cenu.

„Neprodávají se dva vrabci za halěr? A ani jeden z nich nepadne na zem bez dopuštění vašeho Otce. U vás pak jsou spočteny i všechny vlasy na hlavě. Nebojte se tedy; máte větší cenu než mnoho vrabců.“ (Mt 10, 29–31)

V listech apoštolů jsou často jejich adresáti oslovováni jako: *milovaní*.⁸⁸

Kdo to vlastně je milovaný? Milovaný je ten člověk, na kterém někomu záleží, ten koho má někdo rád a snaží se mu projevovat svou lásku. Milovaný je ale často i ten člověk, který o tom vůbec neví. K těmto situacím nezdávka dochází i ve vztazích mezi lidmi. Chlapec se zamiluje do dívky a dělá všechno pro to, aby se jí zalíbil. Touží po tom, aby si ho všimla a opětovala jeho lásku. My křesťané víme, že jsme *milovaní* a přesto na to často zapomínáme. Pohled na Krista na kříži nám Boží lásku stále připomíná.

Pro schopnost odevzdat se Bohu je ale uvědomování si své milovnosti samotným všemohoucím Bohem naprosto nezbytné. Člověk, který přijme milovnost, od toho, po němž od vždy toužil, propadne této lásce a nic mu nebude moci zabránit prožít život v odevzdanosti všemohoucímu, milujícímu Bohu.

⁸⁸ Srov. např. 1Petr; 1Jan.

ZÁVĚR

Děti si často a rády představují svou budoucnost. Čím budou, až budou velké. Děvčátka chtějí být většinou jako jejich maminky, krásné a hodné. Chlapci chtějí být fotbalisty nebo závodníci formule jedna. Jak děti dospívají, mění se i jejich představy o nich samých a o tom, jak by chtěly vypadat, co by chtěly dělat, čeho v životě dosáhnout, jak vůbec prožít svůj život. Dospělý člověk již tolik neuvažuje, ale většinou přijímá život, tak jak jde. Pokud je rozumný, užívá každého dne svého života tak, aby byl ku prospěchu sobě i druhým. Na rozumnosti staví většina lidí svůj život. Zakládají si na tom, že dělají věci, které mají smysl, které jsou rozumné. To co se ale teď jeví jako rozumné, ukáže se při setkání s Kristem jako pošetilost a naopak. Apoštol Pavel varuje před moudrostí světa a nabádá k odevzdanosti Bohu.

„Toto je naše chloubka: Naše svědomí nám dosvědčuje, že jsme v tomto světě a zvláště vůči vám žili ve svatosti a ryzosti před Bohem a nespolehali na světskou moudrost, nýbrž na milost Boží.“ (2Kor 1, 12)

Francouzský teolog Blaise Pascal prý řekl, že jsou jen dvě skupiny lidí, které lze nazvat rozumnými. Jedni, kteří slouží Bohu z celého srdce, poněvadž ho znají, a druzí, kteří jej z celého srdce hledají, protože ho neznají. Troufnu si tvrdit, že dobrý křesťan by měl patřit k té první skupině rozumných.

Smyslem této práce bylo zamyslet se nad cestou vedoucí k odevzdanosti Bohu. Vyhledat a popsat nejen překážky na této cestě, ale i návod k jejich postupnému překonávání. Pokusil jsem se vysvětlit a poukázat na to, že jak Písmo Sváté, tak učitelé duchovního života nás vybízejí k bezmezné důvěře v Boží dobrotu, a že je tedy rozumné, každý okamžik svého života odevzdávat s důvěrou Bohu, a nečekat až na poslední chvíle nebo roky svého pozemského života.

Seznam použité literatury

Primární literatura

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenický překlad, Praha: Česká katolická charita, 1987. ISBN – neuvedeno.

CAUSSADE, J. P. *Odevzdanost do Boží prozřetelnosti: milost přítomného okamžiku*, Olomouc: Refugium Velehrad – Roma, 2007. 142 s. ISBN 978-80-8671588-9.

CUSKELLY, E. J. *Současná spiritualita, Duchovní život z hlediska moderní psychologie*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. 263 s. ISBN 80-85527-70-7.

LALLEMANT, L. *Spiritualita srdce, Duchovní učení*, Olomouc: Refugium Velehrad – Roma, 2009. 342 s. ISBN 978-80-7412-038-1.

PHILIPPE, J. *Volání k životu*, Liptovský Mikuláš: Komunita Blahoslavenstiev, 2010. 133 s. ISBN 978-80-970423-0-1.

RUPNIK, M. I. *Uvedení do duchovního života*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2003. 68 s. ISBN 80-86715-09-4.

ŠPIDLÍK, T. *Prameny světla, (Příručka křesťanské dokonalosti)*, Vydání čtvrté. Olomouc: Refugium Velehrad – Roma, 2009. 471 s. ISBN 978-80-7412-035-0.

ZATVORNIK, T. *Povzbuzení k duchovnímu životu: korespondence*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2004, 271 s. ISBN 80-86715-33-7.

Sekundární literatura

BERĎAJEV, N. A. *O otroctví a svobodě člověka*, Praha: OIKOYMENH, 1997. 214 s. ISBN 80-86005-50-X.

BONAVENTURA z Bagnoregia. *Putování mysli do Boha*, Praha: Krystal OP, 1997. s. 117. ISBN 85929228.

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Vyd. 2, V KN 1. Překlad Oto Mádr. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 603 s. ISBN 80-719-2467-9.

Katechismus katolické církve, Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Překlad Josef Koláček. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 793 s. ISBN 80-719-2473-3.

JAN PAVEL II. Encyklika *Veritatis splendor, O základech morálního učení církve*, Praha: Zvon, 1994. 135 s. ISBN 80-7113-114-8.

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Společenství a služba, Lidská osoba stvořená k Božímu obrazu*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. 62 s. ISBN 80-7192-971-9.

LEWIS, C. *Rady zkušeného ďábla*, 3. vyd. Praha: Návrat domů, 2010. 140 s. ISBN 978-80-7255-222-1.

LIGUORI, Alfons M. *Návod na dobrý život*, Vranov nad Dyjí – Přímětice – Bítov: A. M. I. M. S. M., 2011. 96 s. ISBN – neuvedeno.

MÁDR, O. Mravní zákon. *Teologické texty*. 2014, roč. 25, č. 3., s. 146 – 153. ISSN 0862-6944.

URBAN, J. E. *Duchovní život*, Praha: Atlas, 1946. 140 s. ISBN – neuvedeno.

POSPÍŠIL, C. V. *Jako v nebi tak, i na zemi*, 2. vyd. Praha: Krystal OP, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 590 s. ISBN 80-7195-465-1.

POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, 4. vyd. Praha: Krystal OP, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 462 s. ISBN 80-7195-394-4.

RAFELT, A. Otázka po Bohu, Meditace Maurice Blondela. *Teologické texty*. 2014, roč. 25, č. 2., s. 95 – 97. ISSN 0862-6944.

Slovník spirituality. Vydání šesté. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. 1295 s. ISBN 80-7192-338-9.

Sv. ATANÁŠ. *Život svatého Antonína poustevníka*, Vydání druhé. Olomouc: Refugium Velehrad – Roma, 2010. 102 s. ISBN 978-80-7412-041-1.

Sv. TOMÁŠ AKVINSKÝ. *Summa theologica*. [online]. Český překlad: dostupné z URL: <http://summa.op.cz/sth.php>.

STÖRIG, Hans J. *Malé dějiny filosofie*, Praha: Zvon, 1991. 510s. ISBN 80-7113-041-9.

ŠPIDLÍK, T. *Církevní otcové s Tomášem Špidlíkem*, Olomouc: Refugium Velehrad – Roma, 2007. 79 s. ISBN 978-80-86715-78-0.

Seznam použitých zkratk

GS.....	Gaudium et spes
LG.....	Lumen gentium
MTK.....	Mezinárodní teologická komise

Biblické citáty a zkratky z biblických knih jsou převzaty z: *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenický překlad*, Praha: Česká katolická charita, 1987. ISBN – neuvedeno.